TÜRKMENİSTAN
PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI 3

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ 7

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....9

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER 11

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER 13

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı

Türkmenistan, bağımsızlığına kavuştuğu 1991 yılından itibaren ekonomisini de güçlendirmek amacıyla adımlar atmaya başlamıştır. Ülke sahip olduğu doğal kaynaklarını verimli olarak çıkarmak ve kullanmak için petrol ve doğalgaz sektöründe yatırımlara başlamış, buradan elde edilen kaynakları doğrudan pazarlara arz ettiği gibi özellikle doğalgazdan elektrik enerjisi üretim tesisleri ve hidrokarbon yan ürünleri üretimine yönlendirmekte, keza buralardan elde edilen gelirlerle de ülkenin altyapısını yeniden inşa etmektedir. Bunun yanında geleneksel olarak pamuk üreticisi olduğundan iplik, hazır giyim ve tekstil sektörü ile halıcılığa özel önem vermektedir. Bu konudaki öncelikleri halen devam etmektedir.

Türkmenistan Dünya Ticaret Örgütüne üye değildir. Bürokratik işlemlerin çokluğu ve alışık olunmadık prosedürler, dış ticaret işlemlerinde yavaşlamalara yol açabilmektedir. En büyük ihracat kalemi olan doğalgazın fiyatlarındaki dalgalanmalar devlet gelirlerini ve dolayısıyla döviz gelirlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Buna bağlı olarak, halen ülkede konvertıbl dövize ulaşmakta zorluklar bulunmaktadır. Ülkede genel olarak akreditifli işlemler yapılmadığından iyi piyasa araştırması yapılmadan dış ticaret işlemlerine başlanmaması gerekmektedir. Dış ticaret ile ilgili bilgilere ilgili kamu kurumlarınca kurulan *https://infotrade.gov.tm* web adresinden ulaşılabilmektedir.

Öte yanda, dış ticarette karşılaşılan bazı sorunlara karşı dikkat edilmesinde fayda görülen hususları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

1. Ülkeye ihracat veya ithalat yapmak isteyen firmaların sözleşmelerini Türkmenistan Devlet Emtia Borsası *www.exchange.gov.tm* tescil ettirmesi ve borsadan onaylatılan sözleşmenin ithalat aşamasında Gümrüğe ibraz edilmesi gerekmektedir. Ayrıca ithalat yapılacak yabancı firmanın da (Türkiye'den ihracatçı) borsaya kaydının yaptırılması gerekmektedir.

2. Her bir ithalat sevkiyatında gümrükte işlemlerin tamamlanabilmesi için ithalatçı firmanın çalıştığı bankadan ithalat dosyasının açıldığına dair bir yazıyı ilgili gümrüğe ibraz etmesi gerekmektedir. 2024 Ağustos ayından itibaren İran üzerinden gelen gıda ve ilaç haricindeki ürünlerin ithalatında ithalat dosyasının açılamayacağı yönünde bilgiler Müşavirliğimize ulaşmıştır. Mevcut durumda bazı bankalar bu kısıtlamayı uygulamaya başlamış olup zaman içerisinde diğerlerinin de uygulaması öngörülmektedir.

3. Son birkaç yıldır Türkmenistan'a ithal edilen ürünlerin bedellerinin transferinde zorluklar yaşanmakla ve gecikmeler olmaktadır. İthalatçı firmalar mal bedelini bir şekilde içeriden döviz temin ederek veya yurtdışındaki hesaplar üzerinden gerçekleştirebilmektedir. Ancak ithalatçının borcunu ödemekten kaçınması halinde, ihracat bedellerinin ödenmesinde yaşanan sıkıntıların hukuki olarak çözümlenmesi için Türkmenistan'da dava açılması mümkün olmakla birlikte, masrafların çokluğu (avukatlık ve dava açma masrafı haricinde mahkemeye alacak tutarının %10'u teminat veriliyor) ve davanın nasıl sonuçlanacağının belirsizliği (davanın menfi sonuçlanması durumunda teminat geri verilmiyor) nedeniyle, pek çok ihracatçı firma hukuki yola başvurmaktan kaçınmaktadır. Dava açılması durumunda dahi, Türkmenistan

mahkemeleri tarafından lehte karar verilmesine rağmen mahkemece cebri olarak tahsil edilen Manat cinsinden alacak tutarının Türkmenistan Merkez Bankasınca dövize değişiminin yapılmıyor olması nedeniyle alacağın tahsilatı mümkün olmayabilmektedir.

4. Türkmenistan'a ülkemiz vatandaşlarının girişinde vize aranmakta, ihracatçı firmalarımız Türkmenistan'da birlikte iş yaptıkları firmanın daveti ve ilgili kurumların uygun görmesi halinde ancak vize alabilmektedir. Ticari anlaşmazlık durumunda davet edecek firmanın olmaması veya borçlunun dolaylı müdahalesiyle alacaklı firmamızın vize alamaması ve Türkmenistan'a gelememesi sonucu ortaya çıkabilmektedir.

Gümrük Vergileri

Türkmenistan'da gümrük işlemlerini Türkmenistan Devlet Gümrük Kurumu yürütmektedir. Kurumun *www.customs.gov.tm* web sitesi bulunmakta olup gümrük iş ve işlemleri ile ilgili bilgiler ile gümrük vergileri ve buna bağlı diğer giderlere ilişkin bilgiler bu sayfada yer almaktadır.

Genel olarak ülkede üretilmeyen ürünlerin ithalatında düşük gümrük vergileri (%2-3) uygulanmaktadır. Diğer taraftan, yerli üretimi korumak ve gelişmesini sağlamak amacıyla, korumacılık politikalarına önem verilerek, yerli üretilebilen ürünlerin benzerlerinin ithalatında ise yüksek gümrük vergileri uygulanmaktadır. İthalatta uygulanan gümrük vergilerine *https://customs.gov.tm/en/customs-info/customs-fees/duties* web adresinden ulaşabilmektedir. Listede yer alan ürünlerde uygulanan gümrük vergileri karşısında gösterilmekte, listede yer almayan ürünler için ise ithalatı yapan firma ise %0,2, şahıs ise %2 oranında gümrük vergisi alınmaktadır. Tüm ürünlerde borsa kaydı için sözleşmenin %0,2'si oranında ve ürünün niteliğine göre standart sertifikası ve gerekli analizler için ayrıca ücret alınmaktadır.

Türkmenistan Devlet Emtia Borsası (*www.exchange.gov.tm*), ithalatta ve ihracatta önemli bir noktadır. Ülkeye ihracat veya ithalat yapmak isteyen firmaların işlemlerini borsaya tescil ettirmesi ve gerekli evrakları vermesi gerekmektedir. Ayrıca ithalat yapılacak yabancı firmanın da borsaya kaydının yaptırılması gerekmektedir. Bunun yanında ilgili mevzuat gereğince, Türkmenistan'da devletin mülkiyetinde olan fabrikalarda üretilen gübre, polipropilen gibi ürünler doğrudan fabrikalarca satılmamaktadır. Bu ürünler sadece Devlet Emtia Borsası vasıtasıyla satılabilmektedir. Borsada bazı ürünler dolar üzerinden, bazı ürünler ise Türkmen Manatı üzerinden satışa çıkarılmakta olup listeler internet sitesinde yayınlanmaktadır. Borsa üzerinden ürün alacak firmaların bir broker ile anlaşmaları ve kendilerini Borsa'ya tescil ettirmeleri gerekmektedir.

Bunlara ilaveten, bireysel girişimciliği desteklemek amacıyla yapılan yeni düzenlemeyle; 2022 yılı başından itibaren bazı ürün grupları için bu işletmelerin ihracat gümrük vergilerinden muaf tutulmasına karar verilmiştir.

İç Vergiler

Türkmenistan Vergi Kanununun 172 maddesinde, kazanç üzerinden alınan vergilerin oranları belirtilmektedir. Buna göre, Türkmenistan'da Gelir Vergilerinin oranları aşağıdaki gibidir:

- Türkmenistan tescilli tüzel kişiler için: %8, bunun yanında gelir vergisi üzerinden her çeyrekte %3 Tarım Geliştirme Vergisi, %0,5 Şehir Geliştirme Vergisi ve yılda bir kez %1 Şehir Geliştirme Vergisi olmak üzere vergilendiriliyor.
- Tarım üreticileri tamamen vergiden muaf
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerden alınan vergi: %20
- Diğer Tüzel Kişiler için: %20
- Ortaklık Geliri ve diğer tüzel kişilere ortak olarak katılmaktan kazanılan diğer kaynaklardan elde edilen gelirlerden %15

Türkmenistan'da Katma Değer Vergisi (KDV) %15 dir ve Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) yoktur.

Ürün Standartları İle İlgili Uygulamalar

Türkmenistan'da uygulanan ürün standartlarına ilişkin düzenlemeler Türkiye'deki TSE benzeri "Türkmenstandartlary" Kurumu tarafından yapılmakta olup *https://turkmenstandartlary.gov.tm/* internet adresinden ulaşılabilmektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Standart denetimini gerektiren ürünlerin ülkeye ithalatında, "Türkmenstandartlary" Kurumu tarafından numune alınarak standartlara uygunluk yönünden test edilmekte ve uygun görülenlere onay verilmektedir.

Türkmen Standartları Kurumunun standart denetimi yapma imkanına sahip olduğu ürünlerin tüm ülkelerden ithalatında her bir sevkiyatta test edilmekte ve uygun bulunanlara uygunluk sertifikası düzenlenmektedir. Test imkanı olmayan ürünlerde ise ihracatçı ülkede düzenlenen standart sertifikasının orijinalinin veya sertifikayı düzenleyen kurum tarafından verilen onaylı kopyalarının sunulması halinde ithalatına müsaade edilmektedir. Test edilmesi halinde dahi orijinal standart sertifikasının sunulması işlemlerin kolaylaştırılmasına katkı sağlayabilmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Türkmenistan Ticaret Faaliyetleri Kanunu uyarınca, Türkmenistan mevzuatının belirlediği şartları karşılayan uygun kalitedeki ürünler iç pazarda satılabilir. İç piyasada dolaşan ürünlerin aşağıdaki bilgileri içeren bir etikete sahip olması gerekir. Bu bilgiler; ürünün menşe ülkesinin adı, üreticinin yasal adresi ve ticari markası, ürünün adı, ürünün bileşimi, besin değeri, genetiği değiştirilmiş organizmaların (GDO'lar) yokluğuna ilişkin bilgiler, üretim tarihi, raf ömrü, son tüketim tarihidir.

Yukarıdaki bilgiler, Türkmenistan ve Rusça ve (veya) İngilizce dilinde ve ayrıca diğer dillerde de üreticinin takdirine bağlı olarak etiketlerin üzerinde yer almalıdır.

Teknik Engeller

Bu konuda yapılan uygulamalara ilişkin olarak Türkmenistan Devlet Gümrük Kurumu ve Türkmenistan Standartları Kurumu resmi web sitelerinden bilgi alınabilir. Türkmenistan'a

ihracat/ithalat/transit ticarette gerekli belgeler ve prosedürlerle ilgili bilgilere *https://infotrade.gov.tm/?l=en* web adresinden ulaşabilmektedir. Genel olarak, ilan edilen uygulamalara ve yayımlanan gümrük tarifelerine ve yasaklara dikkat edilmesi halinde, ithalat aşamasında herhangi bir zorlukla karşılaşılmamaktadır.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarette teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarette teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (*https://teknikengel.ticaret.gov.tr/*). Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarette teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarette teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

T.C. Ticaret Bakanlığı, 2025

PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Türkmenistan'da, devletin piyasada hakimiyeti sürmekle birlikte, son yıllarda özel sektörün gelişmesi yönünde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Plastik, inşaat malzemeleri, kırmızı ve beyaz et ile işlenmiş et ve tavuk ürünleri, şekerleme ve diğer gıda maddeleri üretimi ile seracılık özel sektörün önemli yatırım alanları olmaktadır.

Müteahhitlik alanında, yabancılar ilk zamanlar sektörde hakim konumda iken özellikle 2015 yılından sonra bu değişmiş olup konut, okul, kreş ve benzeri yapılar ağırlıklı Türkmen inşaat firmaları tarafından yürütülmektedir. Büyük ölçekli, özel mühendislik, bilgi ve tecrübe isteyen projeler için uluslararası ihaleler açılmakta ve bu yolla yabancı müteahhitlere de iş verilmektedir. Bunun yanında son yıllarda devlete ait pek çok tesis özelleştirme kapsamında Türkmen iş insanlarına satılmaya başlanmıştır.

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Bu konuda mevzuat ve görevli kurum bulunmakla beraber etkin olarak uygulanamamaktadır. Ülkede tescil edilmiş olsa bile marka değeri olan bazı ürünlerin benzerlerinin yapılması veya özellikle Çin'den ithal edilmesi piyasada haksız rekabet yaratmakta, yapılan şikayetler ve girişimler bazen sonuçsuz kalabilmektedir.

Dağıtım Kanalları

Türkmenistan konumu gereği eskiden olduğu gibi bugün de Orta Asya'da önemli bir geçiş güzergahıdır. Türkiye'den karayoluyla yola çıkan araçlar İran üzerinden Türkmenistan'a gelmekte, oradan Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan'a ve hatta Kazakistan'ın güney ve doğu bölgelerine gidebilmektedir. Bunun yanında bu araçlar Azerbaycan'daki Bakü limanı aracılığıyla denizyoluyla Türkmenbaşı limanı üzerinden de gelebilmektedir. Bunlar yanında demiryoluyla Kars, Tiflis, Bakü güzergahı üzerinden vagonlar Hazar Geçişiyle Türkmenbaşı limanına veya İran üzerinden Etrek sınır Kapısından demiryoluyla Türkmenistan'a gelebilme imkanına sahiptir. Bu manada ülke lojistik yönden çok önemli bir geçiş güzergazı üzerinde bulunmaktadır. 2018 yılında yenilenen Türkmenbaşı limanı, kapasitesi ve imkanları dolayısıyla büyük bir potansiyele sahiptir ve her geçen gün işlem hacmi artmaktadır.

Karayoluyla veya denizyoluyla ülkeye gelen araçlar giriş işlemlerinin tamamlanmasından sonra iç gümrüklere sevk edilerek işlemleri buralardaki gümrük idarelerinde yapılmaktadır. Bunun yanında izin verilen firmaların depolarında da gümrük işlemleri yapılabilmektedir. Ancak gelişmiş soğutma, tahmil, tahliye sistemlerine sahip depoların sayısı Aşkabat şehri dışında sınırlıdır. Ayrıca ülkede şehir içi ve dışı dağıtım yapan firmalar bulunmakla birlikte bu sektör henüz gelişme aşamasındadır.

Tüketici Tercihleri

Türk malları konusunda piyasada olumlu bir kalite algısı bulunmaktadır. Ülkede halk Türk televizyon kanallarını ilgiyle takip etmektedir. Kadınlar hazır giyimden ziyade geleneksel tarzda özel dikim kıyafetler kullanmaktadır. Bu kapsamda kalitesine göre pamuk, kadife ve ipekten

kumaşlar tercih edilmektedir. Ancak bunun dışında kaban, palto gibi dış giyim ve iç giyimde hazır giyimden tercihler olabilmektedir. Bu sektörde pazarda ağırlıklı olarak çocuk ve erkek giyim ürünleri satılmaktadır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Ülkeye girişte yaşanan zorluklar dolayısıyla firmalarımızın pazar araştırmasını bizzat yapmaları biraz zordur. Bu kapsamda öncelikle yerel firmalardan pazar araştırması yaptırılması işleri kolaylaştıracaktır.

Türkmenistan'da düzenlenen fuarlara katılım sağlamak, vize alımında kolaylıklar sağlayabilmektedir. Türkmenistan'da düzenlenen fuarların listesine *www.cci.gov.tm* adresinden ulaşabilir.

Uzun dönemli satış yapmak isteyen firmalarımızın pazara ulaşmak ve satış noktalarını tespit edebilmek için ülkede yerleşik bir partner bulmaları işlerini önemli ölçüde kolaylaştıracaktır.

Kamu ihaleleri

Müteahhitlik sektöründe okul, kreş veya konut gibi ihaleler neredeyse tamamen Türkmen firmalara yaptırılmaktadır. Bunun dışında özellikli, büyük ve know-how gerektiren önemli projeler için uluslararası ihaleye çıkılmakta olup önemli ihale duyuruları Müşavirliğimizce DTYBS sistemi üzerinden ilgili firmalara ulaştırılmaktadır. Ayrıca ihale duyuruları Türkmenistan'da yayın yapan Business Türkmenistan *https://business.com.tm/info/tenders* ve Türkmen Portal *https://turkmenportal.com/tr/catalog/ihaleler* dijital platformlardan takip edilebilmektedir.

2. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Türkmenistan, zengin doğalgaz yatakları ile dünyanın önemli doğalgaz üreticisi ülkeleri arasında yer almaktadır. Doğalgaz ihracından elde edilen gelir, devlet bütçesine ve büyük yatırımlara önemli kaynak sağlamaktadır. Şu anda Türkmenistan'dan en fazla doğalgaz tedarik eden ülke Çin'dir. Ülkenin ekonomik yapısı, doğalgaz rezervlerinin yanında, petrol ve yan ürünleri, pamuk, tekstil sanayi ve gıda işleme sanayi üzerine şekillenmiştir.

Tarım ve Hayvancılık

Ülkede tarım ürünü olarak pamuk, buğday, arpa, pirinç, meyve ve sebze üretimi yapılmaktadır. Ayrıca bir kısım meyve ve sebze de ithal edilmektedir. Devlet seracılığı teşvik etmekte olup domates, salatalık ve muz üretimi için seracılık yapılmaktadır.

Ülkede geleneksel olarak hayvancılık gelişmiştir. Bu çerçevede büyük ve küçük baş hayvancılık yapılmakta olup son zamanlarda kümes hayvancılığı ve yumurta üretimi de büyük gelişme göstermiştir.

Sanayi

Devlet ana yatırımcı konumundadır. Doğalgazdan gübre, polipropilen, polieliten, akaryakıt ile elektrik üretimi için yatırımların birinci aşaması bitmiştir. Yeni yatırımlar konusunda zaman zaman yeni duyurular yapılmaktadır. Bunlar yanında tekstil fabrikaları, çimento fabrikaları, kimyasal tesisler devlet yatırımları ile gerçekleştirilmektedir.

Tekstil ve hazır giyim, halı, plastik malzemeler, bisküvi ve şekerleme, süt ürünleri, içecek, et ve et ürünleri, su ürünleri, tavukçuluk ve yumurta üretiminde Türkmen özel firmalar artmaya başlamıştır.

Hizmetler

Hizmetler sektörünün geliştiğini söylemek biraz zordur. Ülkede Türkiye'den bir bankamızın da ortakları arasından yer alan ticari bankacılık yapılmakla birlikte hizmet çeşitliliği ve kalitesi genel olarak düşüktür. Döviz bürosu bulunmamaktadır. Bunun dışında devlete ait sosyal güvenlikle ilgili bir resmi kurum olmakla birlikte ülkede özel sigorta şirketi bulunmamaktadır.

Ülkelerle yapılan ikili anlaşmalar çerçevesinde Türk, Rus, Amerikan okullarının eğitim verdiği görülmektedir. Sağlık sektöründe daha önceki dönemlerde bir Türk hastanesinin çalışmasına izin verilmiş olmakla birlikte bu hastanenin çalışma lisansı uzatılmadığından şu an sadece devlet hastaneleri hizmet vermektedir. Bilişim sektörü gelişmemiştir. Yazılım alanında Rus ve Türk firmaları kamu ve özel sektör Türkmen firmalarından iş alabilmektedir.

Madencilik

Ülkede doğal gaz, petrol, kömür, demir kromit, kurşun, çinko, bakır, altın ve gümüş yeraltı kaynakları mevcuttur.

Türkmenistan, resmi olarak 19,5 trilyon m^3 civarında zengin doğalgaz yatakları ile dünyanın dördüncü önemli doğalgaz üreticisi ülkesidir. Doğalgaz ihracından elde edilen gelir, devlet bütçesine önemli kaynak sağlamaktadır. Şu anda Türkmenistan'dan en fazla doğalgaz tedarik eden ülke Çin'dir. Toplamda yıllık çıkarılan doğalgaz 70 milyar m^3 civarındadır.

Doğalgaza kıyasla oldukça az olmakla birlikte, ülkenin petrol rezervleri de bulunmaktadır. Buna bağlı olarak petrol ürünleri sanayisi de bulunmaktadır.

Bunlar dışındaki diğer yeraltı kaynakları sınırlıdır.

Enerji

Ülkede çıkarılan yaklaşık 77 milyar m^3 doğalgazın yarıya yakını ısınmada, sanayide ve elektrik üretiminde kullanılmakta, geri kalan kısım ise çoğunluğu Çin'e olmak üzere komşu ülkelere ihraç edilmektedir. Ayrıca doğalgazdan çevrim santralleriyle elde edilen elektrik enerjisi yurtiçinde kullanılmakta ve bir kısmı yurtdışına ihraç edilmektedir. Ülkenin bu konulardaki yatırımlarının artarak devam edeceği açıklanmaktadır. Ayrıca ülkede ham petrol de çıkarılmakta olup genel olarak benzin fiyatları düşüktür. Enerji maliyetlerinin düşük olması ülkede sanayi üretimi bakımından ciddi bir avantaj sağlamaktadır.

Bunun yanında su kaynakları sınırlıdır. Ülke topraklarının %80 çölle kaplıdır. Bu sebeple devlet su kaynaklarına ulaşmak için çaba sarf etmektedir.

3. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Türkmenistan'da, devletin piyasada hakimiyeti sürmekle birlikte, son yıllarda özel sektörün gelişmesi yönünde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Plastik, inşaat malzemeleri, kırmızı ve beyaz et ile işlenmiş et ve tavuk ürünleri, şekerleme ve diğer gıda maddeleri üretimi ile seracılık özel sektörün önemli yatırım alanları olmaktadır.

2015 yılı başından itibaren Türkmenistan ekonomisindeki sıkıntılar ve buna bağlı döviz rezervlerindeki azalmalar sonucu, özellikle Türkmenistan'a ithal edilen ürünlerin bedellerinin transferinde zorluklar ve gecikmeler yaşanmaktadır.

Türkmenistan'a yapılacak ihracat öncesinde, muhakkak yazılı bir sözleşme yapılması, bedelin konvertibl para birimlerinden belirlenerek mümkün olduğunca peşin ödemenin tercih edilmesi çok önemlidir.

Ülkede halihazırda yaşanan ekonomik sıkıntılar iş kültürünü derinden etkilemiştir. İhracat bedellerinin ödenmesinde yaşanan sıkıntıların hukuki olarak çözümlenmesi için Türkmenistan'da dava açılması mümkün olmakla birlikte masraflar alacak bedelinin %25'ine ulaşabildiğinden pek çok firma hukuki yola başvurmaktan kaçınmaktadır.

Para Kullanımı

Ülkenin resmi para birimi Türkmen Manatı olup sabit kur rejimi uygulanmaktadır. Sabit kurda 1 ABD doları= 3.5 Türkmen manatıdır. Ayrıca döviz bürosu bulunmamaktadır. Bankalarda resmi kur üzerinden döviz bozdurularak yerel para edinilebilmektedir. Ancak, bankalardan resmi kur üzerinden yerel paranın dövize çevrilmesi imkanı sınırlıdır. Bu nedenle bir karaborsa da oluşmuştur.

Ülkede çalışacak yabancı firmalar işlemlerini, istisnalar dışında, ABD doları cinsinden yapmak durumundadır. Bu çerçevede yabancı firmalara kullandıkları elektrik, su, telefon, internet hizmetleri dolar cinsinden fatura edilmektedir.

Alış-verişlerde nakit para veya kredi kartı özelliği bulunmayan banka kartları kullanılmaktadır. Yabancıların sahip olduğu kredi kartları ise sadece belirli otellerde kullanılabilmektedir. Çek ve senet gibi belgeler kullanılmamaktadır.

Pasaport ve Ülkeye Giriş Vizesi Uygulamaları

Ülkeye girişte kişilerde en az 6 ay geçerli pasaportun bulunması gerekli olduğu gibi iş vizesi alınması için Türkmenistan'da bir kamu kurumu veya özel firmanın Migrasya'da (Göçmen Kurumu) hazırlanan davet mektubunun alınması gerekmektedir.

Resmi Tatiller

- 01 Ocak Yılbaşı
- 08 Mart Uluslararası Kadınlar Günü
- 21-22 Mart Ulusal Bahar Bayramı
- 18 Mayıs Türkmenistan Anayasa ve Magtumkuli Şiir Günü
- 27 Eylül Türkmenistan Bağımsızlık Günü
- 06 Ekim Anma Günü
- 12 Aralık Tarafsızlık Günü

Kurban ve Ramazan Bayram tatilleri, her sene Türkmenistan Devlet Başkanı'nın Kararı ile belirlenmektedir.

Devlet kurumlarında mesai 08:00-12:00=13:00-17:00 ve 09:00-13:00=14:00-18:00 olarak uygulanmaktadır. Özel sektörde; bu süreler farklı ve daha uzun uygulanmaktadır.

Yerel Saat

Yerel saat 12:00, Türkiye'de 10:00 (Türkiye'ye göre 2 saat ileri)

4. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Şahıs şirketi (Telekecilik), Tek Kişilik Firma (Hususi Karhane) ve Sermaye Şirketi (Hocalık Cemiyeti (Açık veya Kapalı Anonim Şirket)) kurulabilmektedir.

Türkmenistan'da şirket kurmak ya da yabancı bir firmanın ofis ya da temsilciliğini açmak için gerekli evraklar Maliye ve Ekonomi Bakanlığına teslim edilmekte ve tescil işlemi sonuçlandırılmaktadır. Diğer taraftan ülkede faaliyette bulunan firmalar da her üç yılda bir tescillerini yenilemek zorundadır.

Son yıllarda Türkmen yetkililer, yerel firmaların büyümesini desteklemek amacıyla yabancı şirketlerin, Türkmenistan'daki faaliyetlerinde kısıtlamaya gitmekte ve tescil veya kurulum işlemlerini çok özel projeler dışında sonuçlandırmamaktadır. Bunun yanı sıra, bütün işlemlerin bitirilmesi halinde dahi Maliye ve Ekonomi Bakanlığına bağlı Ekonomik Risklerden Koruma Ajansından onay alamayan firmalar tescil edilmemektedir.

Şirket kurulumu için;

1. Türkmenistan'da şirket kurmak istediğine dair dilekçe,
2. Kurulacak özel şirketin Türkmenistan'da faaliyetlerinin amacını açıklayan ve kurucuların onun faaliyet konusundaki gerekli kısa bilgileri de kapsayan yazılı dilekçe (Rusça ve Türkmence),
3. Şirketin adını gösteren belge,
4. Açılış hakkında kurucunun kararı,
5. Şirketin hukuki adresinin Velayet veya (Aşkabat) Belediye Başkanlığı tarafından tespitini gösteren yazı,
6. Yabancı şirketinin yöneticisi tarafından onaylanmış Yeni Kurulan Şirketin Ana Savaları-Tüzüğü (2 nüsha, Rusça ve Türkmence),
7. Üretim yapan kurumlar için, faaliyet alanlarını ve mali kaynaklarını açıklayan, kurucu tarafından onaylanmış iş planı,
8. Resmi Vekaletname (Eğer kayıt için belgeler kurucu tarafından sunulmuyorsa),
9. Şirketin Türkmenistan yöneticinin fotoğrafı (3x4 ölçekli fotoğraf),
10. Yabancı yatırımcının mali statüsü hakkındaki belge-banka referans mektubu (orijinal),
11. Kurucunun pasaport bilgileri,
12. Şirketin Tüzüğünde beyan edilen kurucu fonunun %50'sinin yatırıldığına dair tasdik belgesi,
13. Tescil tahsil makbuzu gibi belgeler istenmektedir.

Belge asıllarının zarf içinde elden teslim edilmesi gerekmekte, faks ile ileti kabul edilmemektedir.

Sigorta

Sadece devlete ait Sigorta Kurumu bulunmakta olup sigorta olarak ödenen tutar brüt gelirin %20'si işveren tarafından kuruma ödenmelidir.

Bankacılık Mevzuatı

Her bir ithalat sevkiyatında gümrükte işlemlerin tamamlanabilmesi için ithalatçı firmanın çalıştığı bankadan ithalat dosyasının açıldığına dair bir yazıyı ilgili gümrüğe ibraz etmesi gerekmektedir. İthalat dosyasının açılması ithalat bedelinin ödemesinin bu banka üzerinden yapılacağı anlamına gelmekle birlikte dosyanın kapatılması gerekmediğinden ithalatçılar ithalat bedelini banka üzerinden veya yurtdışındaki hesaplardan havale edebilmekte veya nakden ödeme yoluna gidebilmektedir.

İran'a yönelik uluslararası yaptırımlar kapsamında İran üzerinden gelen gıda ve ilaç haricindeki ürünlerin ithalatında bankalar ithalat dosyasını açmaktan imtina etmektedirler. Halihazırda bankalar, yaptırıma konu ürünlerde ülkemizden veya diğer ülkelerden yapılan ithalatta İran üzerinden taşınması halinde ithalat bedellerinin transferini yapmamaktadır.

Türkmenistan'dan Deutschebank'ın muhabir banka hizmetine son vermesinden bu yana bir süredir yurtdışına para transferlerinde birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Ziraat Bankası ortaklı olan Türkmen Türk Bankası üzerinden Ziraat Bankasının Türkiye hesaplarına havale yapılabilmekte ve ayrıca az sayıda bankadan City Bank gibi bazı muhabir bankalar aracılığıyla transfer yapılabilmektedir. Türkmenistan'a yapılan ihracatta mal bedelinin Türkmenistan'dan transferinde sorun yaşanma ihtimalinin olduğunun dikkate alınmasında yarar görülmektedir.

Vizeler

Ülkeye girişte sıkı vize uygulaması bulunmaktadır. Gelmeden önce Büyükelçilik/ Konsolosluklardan vize başvurusu yapılarak geçerli vizenin alınması gereklidir. Ülke içerisinde ise vize işlemleri Devlet Göçmen Kurumu (Migrasya Kurumu) tarafından yürütülmektedir.

Mevcut uygulamada, ülkeye girişten sonra 3 gün içerisinde nerede kalınacağının Migrasya'ya beyan edilmesi gerekmektedir.

Türkmenistan'a ülkemiz vatandaşlarının girişinde vize aranmakta, ihracatçı firmalarımız Türkmenistan'da birlikte iş yaptıkları firmanın daveti ve ilgili kurumların uygun görmesi halinde ancak vize alabilmektedir. Türkmenistan'da düzenlenen fuar, forum ve konferanslara katılım durumunda vize kolaylığı sağlanabilmektedir.

Çalışma vizeleri en fazla 6 ay süreli verilmekte, ayrıca bu işlemleri çalışacakları şirketler yapmak durumunda olup bu kişilerin oturum izinleri için de ayrıca izin alınması gerekmektedir. Başvuruların sonuçları uzun zamanda alınabilmektedir. Vize işlemleri için ABD doları cinsinden ödeme yapılması gerekmektedir.

Keza yabancı şirkette çalışan her bir yabancı kişiye karşılık 9 Türkmen vatandaşının çalıştırılması zorunluluğu bulunmaktadır. Vize alımında veya vize süresinin uzatımında bu kurala dikkat edilmektedir.

Kaynak: T.C. Aşkabat Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği

T.C. Ticaret Bakanlığı, 2025